

Havahtuminen

Daniel Nylund

Katso tuoreempia kirjoituksiani; [Teoblogi](#)

Intialainen Jesuiittapappi, **Isä Anthony de Mello** (1931-1987) on kansainvälisesti tunnettu kirjoitustensa kautta. Kirjoituksissaan hän hyödyntää keskiaikaisia mystikkoja ja itämaisestä viisausperinnettä nasevien tarinoiden, sloganien ja modernisoitujen sananlaskujen tasolla. Elämänsä loppupuolella Mello etäännytti jonkin verran olennaisesta kristinuskosta, ja rakensi opetuksensa (varsinkin halun luonteesta) enemmän buddhalaiselle perinteelle. Hänen kuolemansa jälkeen julkaistut tekstit, (*Havahtumien*, on yksi niistä) jotka on koottu amerikkalaisten opetuslasten muistiinpanoista ja seminaarinauhoituksista, herättivät katolisissa kirkossa niin paljon huolta että se julkisti –98 varoituksen Mellon kirjojen vahingollisesta vaikutuksesta. En toki pidä katolisen kirkon kielteistä kuluttajavalistusta todisteena juuri mistään. Onhan se antanut opetuskiellon yhdelle suosikkiteologilleni, Hans Küngillekin. Kirkon varoitus vain lisää de Mellon kirjojen myyntilukuja. Mutta varauksia on minullakin. Hänen tapansa siteerata ja kommentoida Jeesusta on osittain syvästi oivaltavaa, mutta useimmiten asiayhteyttä kunnioittamatonta ja tarkoitushakuista. Hänen kirjoituksissaan Jeesus muistuttaa 600 vuotta myöhemmin syntynyttä varaBudhaa, joka vain muotoili uusiksi alkuperäisen Buddhan opetuksia. Samalla hänen maailmankatsomustaan ja ihmiskäsitystään leimaa itämaiselle ajattelulle tyypillinen historiattomuus ja ajattomuus. Minulle juutalaiskristillisen perinteen ja ilmoituksen historiallisuus on alkanut puhutella yhä syvemmin. Jeesuksen opetus on sekä ajatonta, että tiukasti ihmiskunnan ja Jumalan yhteiseen tarinaan ja historiaan sidottua. Mellolle Kristus näyttää olleen vai yksi ajattomista valaistuneista. Kielteisestä alkureaktiostani huolimatta (jonka perusteella Mello pitää minua aivopestynä s.41) päätin lukea kirjan loppuun. Ihmettelen kuinka sujuvasti hänen lukijansa ovat antaneet anteeksi hänen julkean saarnaavan tyyliinsä (ehkä tämä on vain kateellisen kilpasaarnaajan kommentti) ja hänen täysin ristiriitaisiin väitteisiinsä. Haastavien paradoksien (= kaksi väittämää, jotka ovat vain näennäisessä ristiriidassa toistensa kanssa) viljelijänä de Mello istuttaa myös ihan oikeasti ristiriitaisia väitteitä. Niiden kanssa on vaikea kiistellä, koska hänellä näyttää olevan yksi ainut ennakkovastaus kaikkiin vastaväitteisiin: Vastaväittelijä ei vielä ole ”havahtunut”. Jos hän olisi, hän ei väittelisi vastaan, vaan nyökkäisi valaistuneen nöyrästi kaikkia muita auktoriteetteja niin riemastuttavan musertavasti kyseenalaistavalle gurulleen. Tosin hän kyllä itse kieltää guruutensa, sanomalla ettei häneen pidä uskoa. Sekin on hankalaa, kun hän kuitenkin puhuu niin kuin kaikkietävä ihminen, johon nimenomaan pitää uskoa, jos aikoo havahtua. On vaikeaa olla eri mieltä miehen kanssa, joka on melkein kaikista asioista eri mieltä itsensä kanssa. Vaikka antamastani sitaateista sitä on vaikea päätellä, niin de Mello on itse asiassa todella inhorealistinen kyynikko ihmisten jalojen motiivien ja uskontojen ylevien pyrkimysten suhteen. (Esimerkki tästä, jonka voin hyvin vahvistaa oikeaksi on: ”*Aina, kun prostituoitu tulee luokseni, hän puhuu vain Jumalasta. Mutta aina, kun pappi tulee luokseni, hän puhuu vain seksistä.*” Vahvimmin torjuttu aihe on aina lähinnä sydäntä.) Sellaisena hän on erittäin tehokas.. Hänen saarnansa on toisaalta brutaali antiteesi kaikille amerikkalaisille itsensä kehittämisen oppaille. Samalla hän kuitenkin seuraa niiden populaaripsykologista tyyliisuuntaa, antamalla yhtä simplistisiä itseriittoisuuteen tähtääviä ratkaisumalleja. Jokainen uskonnollinen tai sekulaari idealisti tarvitsee tällaisen ”pyhien” motiivien läpinäkijän ystäväkseen tai vaikkapa vihollisekseen. Niin tehokkaasti hän riisuu

hyvyyden naamarit ja normaalielämän keinotekoiset kulissit. Siksi suosittelen kirjaa kaikille, jotka ensivaikutelman perusteella inhoavat sitä.

En kuitenkaan ole niin varma että hänen armoston läpi-näkemisensä päättyy sen lähemmäksi totuutta kuin idealistinkaan. Vielä enemmän epäilen sen rakentavaa funktioita tässä maailmassa. Lapsikin tietää että suurennuslasilla voi auringon avulla polttaa tarkasteltavana olevan kohteen. Jos valaistunut, tai ”havahtunut” ihminen on ”keisari” ja ”keisarinna” joka ei todellakaan tarvitse mitään keneltäkään tässä maailmassa, ei ole riippuvainen kenestäkään, eikä anna kenenkään kohtalon satuttaa itseään, ymmärrän paremmin miksi de Mellon sanoma on mielletty postmodernin itseriittoisuuden hengelliseksi siunaajaksi. Hän on hengellisen maailman *Camel* mies, joka kulkee omissa buutseissaan omia polkujaan. Mitä enemmän häntä haukutaan vääräoppiseksi, sitä varmemmin hän uskoo olevansa oikeassa. Hän riisuu ulkoa ohjautuvan hengellisyyden muodot varsin tehokkaasti ja paljastaa railakkaasti keskinäisten riippuvuuksien mekanismit. Mutta sen jälkeen hän menee liian pitkälle toiseen laitaan. Keskinäisen riippuvuuden tilalle hän tarjoaa trendikästä postmodernia itseriittoisuutta. Sitä hän ylistää suorastaan yltiöpäisesti, etsien sille näennäistä tukea siteeraamalla pyhiä kirjoituksia.

Mellolla on vain kaksi vaihtoehtoa, täydellinen orjuus tai täydellinen vapauden ja riippumattomuuden ylistys. Riippuvuuden ja tarvitsevuuden eroa hän ei näytä tunnustavan ollenkaan. Havahtunut ihminen ei enää tarvitse ketään, millään tavalla, eikä itsenkään merkitä kenellekään mitään erityistä. Kukaan ei voi enää aiheuttaa mielipahaa tai mielihyvää (tai kiitollisuutta) valaistuneessa ihmisessä.

Mellon valaistuneen vapausihanteen toteutuessa kukaan ei voi enää nöyrästi olla kenenkään opetuslapsi, leimautumatta tyhmäksi, aivopestyksi, riippuvaiseksi tai havahtumattomaksi orjaksi. Kuitenkin myös de Mellon opetuslapset ovat sitä kieltämällä olevansa sitä. Hän puhu kyllä kaikista siteistä vapaasta rakkaudesta, mutta se ei minusta muistuta Jeesuksen uhriin samaistuvaa, uhria puolustavaa, ja uhraajalle anteeksiantoa parkuvaa rakkautta. Mellon mainostama kosminen rakkaus on haavoittumatonta. Jeesus kertoi Jumalasta jonka rakkaus kantaa ikuiset ihmisen aiheuttamat arvet.

Merkillinen kirja. Jollakin tasolla niin lähellä Jeesuksen sanomaa, ja toisaalta niin kaukana siitä. Arkailen tällaista arviota tehdä, koska enhän minäkään voi väittää tietäväni Jeesuksen todellista intentiota. Tämä on kuitenkin minun arvioni. Voi olla että kielteinen reaktioni on kateusreaktio, juuri sen *pienen* eron tähden, minkä näen, esimerkiksi siihen verrattuna, mitä itse yritän tässä kirjeessä sanoa. Ehkä suurentelen sitä kilpailumielessä. Omien motiivieni mahdollinen hämäryys ei kuitenkaan muuta arvioni mahdollista paikkansapitävyyttä. Motiiveistani huolimatta arvioni on joko kohdallaan tai sitten ei. Arvioi itse.

Hänen tarjoamansa hengellisyys on minusta liian esoteerista, todellisesta vuorovaikutuksesta eristettyä ja pohjimmiltaan suvereenin itseriittoista. Hänen mainostamansa rakkaus on kyllä kaikista sidonnaisuuksista riippumatonta ja vapaata, niin kuin oli Jeesuksenkin opettama rakkaus. Mellon irrottautuu kuitenkin suorastaan ylimielisen rehvakkaasti kaikista kulttuurisidonnaisista suhteistamme. Jeesuksen Jumala-ilmoitus oli paljon kiinteämmin sidottu nimenomaan historiaan, juutalaisuuden ja koko ihmiskunnan yhteiseen tarinaan. Samanaikaisesti kun Jeesus vapautti yksilöitä kulttuurisidonnaisuuksistaan ja historiallisista rasitteistaan, hän myös uudestaan juurrutti jokaisen yksilön, ihmiskunnan ja Jumalan yhteiseen suhdedraamaan. Mellon tarjoama rakkaus on pelkästään vapaata ja irrallista. Jeesuksen opettama rakkaus on sekä vapaata että vapaaehtoisesti koskettavaan vuorovaikutukseen sidonnaista. Tila ei salli tämän väitteen syvällisempää perustelua.

Vaikka de Mello mainostaakin edustamaansa hengellisyyttä hyvin maalliseksi hengellisyydeksi, se minusta tinkii molemmista. Maallisuus on kaikesta satuttavasta irrottautumisesta ja hengellisyys on vain täydellisen tietoisuuden saavuttamista. Toistaiseksi suhtaudun Mellon tuotantoon samanlaisella varauksella kuin brittiläiseen nautapihviin. Syön sitä kyllä, mutta ajattelen syömääni enemmän kuin nautin siitä. Ehkä en vain ole sisäistänyt Mellon kehoitusta luopua ajatuksista ja siirtyä aisteihin. Palaan ehkä asiaan, jos se näyttää vaivan arvoiselta.